

Aleksandras VITKUS, Chaimas BARGMANAS

VILKIJO GETAS 1941 METAIS

Mokslo ir enciklopedijų
leidybos centras
Vilnius, 2019

Knygos leidybą parėmė:
Jurbarko rajono savivaldybės administracija
Seredžiaus Stasio Šimkaus mokykla-daugiafunkcinis centras
Vilkijos miesto seniūnija
Edmundas Tiesnesis
Kęstutis Vitkus
Simonas Dovidavičius

Šį leidinį draudžiama atgaminti bet kokia forma,
viešai skelbti ar padaryti viešai prieinamą kompiuterių
tinklais internete, platinti jo kopijas – parduoti, nuomoti,
teikti panaudai, be autoriaus sutikimo išleisti ir versti.
Taip pat draudžiama šį kūrinių, esančių bibliotekose,
mokymo įstaigose, muziejuose arba archyvuose,
viešai skelbti ar padaryti viešai prieinamą kompiuterių
tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama
Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos
Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

© Aleksandras Vitkus, 2019
© Chaimas Bargmanas, 2019
© Albertas Broga, apipavidalinimas, 2019
© Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2019

ISBN 978-5-420-01814-9

Turinys

Pratarmė / 8

Tarpukario Vilkijos žydų bendruomenė / 10

Sovietų okupacija / 12

Nacių okupacija / 13

Vilkijos žydų žūties vieta – Kaunas / 20

Vilkijos gete likusių žydų likimas / 24

Žydų žudynės Pakarklės miške
1941 metų rugpjūčio 28 dieną / 25

Ypatingojo būrio „išvyka“ (vojažas) į Vilkiją
1941 metų rugsėjo 4 dieną / 32

Aplinkinių miestelių žydų žudynės,
susijusios su Vilkijos getu / 37

Čekiškės žydų bendruomenė ir jos žūtis / 37

Lekėčių žydų bendruomenė ir jos žūtis / 43

Raudonės žydų bendruomenė ir jos žūtis / 46

Seredžiaus žydų bendruomenė ir jos žūtis / 47

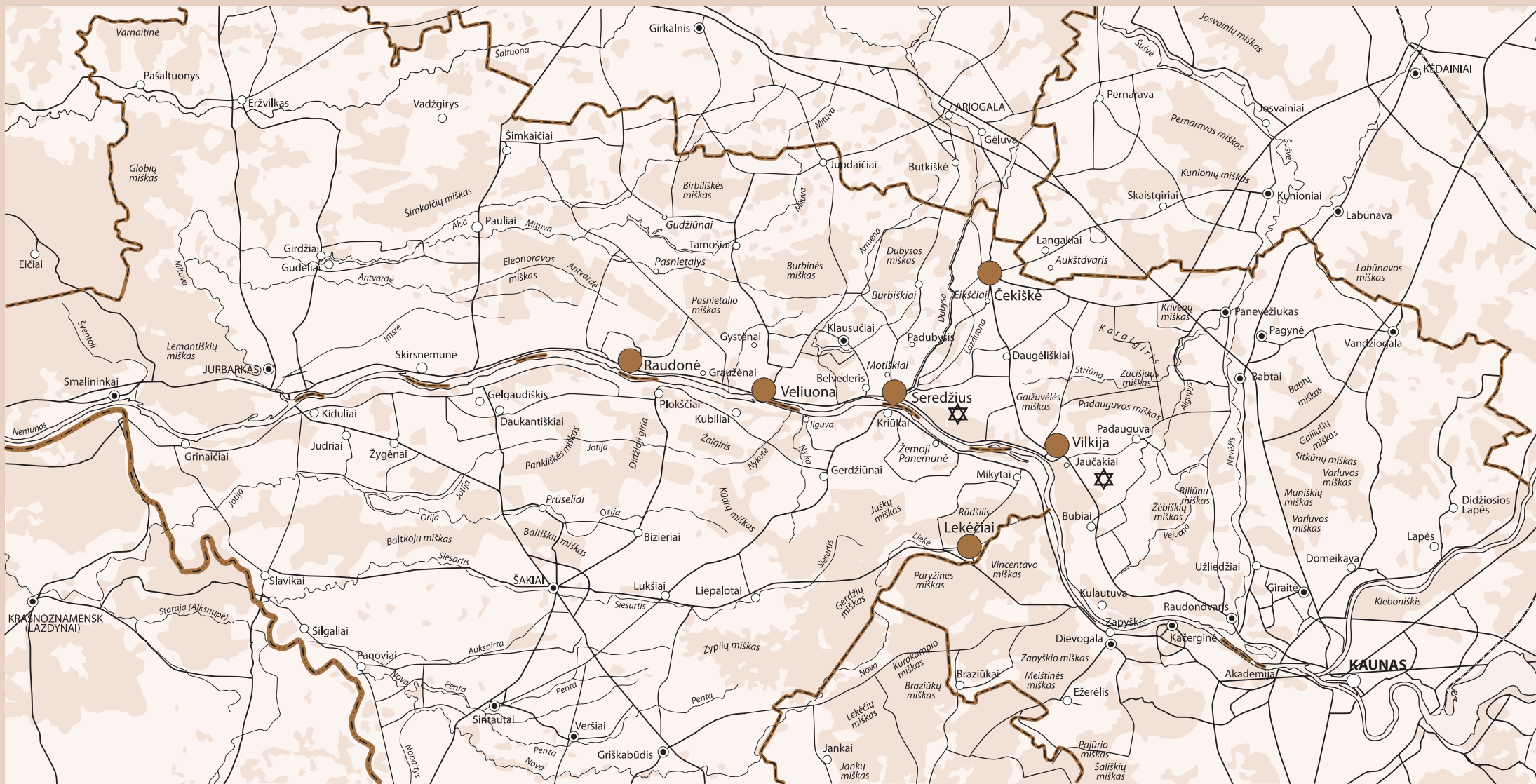
Veliuonos žydų bendruomenė ir jos žūtis / 63

Zapyškio žydų bendruomenė ir jos žūtis / 78

Žydų bendruomenių žūties statistika Vilkijos
getui priskirtuose valsčiuose / 81

Paminklai žydų žudynėms Jaučakiuose / 85

Šaltiniai ir literatūra / 89

Žydų žudynių vietas, susijusios su Vilkyjos getu [36]

- – 1941 m. Vilkyjos getui priskirtuose valsčiuose įvykdytas žydų bendruomenės sunaikinimas
- ☆ – Holokausto paminklai

Pratarmė

Holokaustas – vienas dramatiškiausių XX amžiaus tiek Lietuvos, tiek Europos istorijos puslapių. Kiekvienas žydų žudynių vietoje pastatytas paminklas turi savo skausmo, žiaurumo ir paveldo istoriją, kurios kartais mes, ypač jaunimas, dar nesuvokiame arba nežinome. Bet kokie šios srities tyrinėjimai gali būti naujai atskleistas istorijos įamžinimo puslapis.

Vos už 30 kilometrų nuo Kauno įsikūręs savito grožio Vilkijos miestelis. Akis džiuginančių gamtos vaizdų ir panoramų ištroškę žmonės čia atranda ne vieną vietą, kur gali pasigrožėti puikiomis terasomis ir netoliese tekančiu Nemunu. Tačiau Antrasis pasaulinis karas į šį kerintį kraštovaizdį įnešė kraupaus tragizmo.

1941 metų rugpjūčio 16 dieną Lietuvos policijos departamentas aplinkraščiu Kauno apskrities policijai nurodė kokia tvarka telkti žydus, organizuoti getus ir iš kokių miestelių juos gabenti į Vilkijos getą. Peržvelgus visą Kauno apskrities žydų žudynių procesą, galima drąsiai teigti, ne visi Kauno apskrities žydai buvo laikomi Vilkijos gete ir nužudyti Jaučakių miške. Kai kurie buvo žudomi atitinkamai pasirinktose vietose pačiuose miesteliuose arba arti jų, kiti – atgabentieji į Vilkijos getą – patekdavo į Kauno kalėjimą, o iš ten į Kauno fortus.

Vilkijos getas įvardijamas kaip svarbiausias Kauno apskrities žydų telkimo ir žudymo centras 1941 metais, tačiau išsamių darbų ta tema neturime. Apie Vilkijos žydų bendruomenės sunaikinimą yra žinių Arūno Bubnio surinktoje medžiagoje [25, 184–185] ir *Holokausto Lietuvoje atlase* [24, 55–57], tačiau tų duomenų nepakanka nuodugniai išsiaiškinti Vilkijos žydų bendruomenės žūčiai. Net LYA byloje [9] nėra išsamaus atsakymo. Norint nustatyti bendrą Vilkijos geto žydų žudynių mastą, tiriamąjį darbą reikėjo atlikti kartu su Vilkijos bendruomene, žuvusių ir aplinkinių miestelių žydų bendruomenėmis (Čekiškės, Lekėčių, Raudonės, Seredžiaus, Veliuonos ir Zapyškio) ir aprašyti jų likimą bei žūtį. Tik tuomet išryškėjo visas žydų žudynių siaubas ir tikrasis jos mastas Vilkijos geto ribose.

Per kelerius metus surinkome daug duomenų apie Vilkijos bei jos aplinkinių miestelių žydų bendruomenių žūtį. Rinkome medžiagą ne tik iš archyvinių bylų, straipsnių, bet ir vykome į buvusias žudynių vietas, susitikinėjome su žmonėmis, kurie galėjo papasakoti apie šiuos kiekvienam skaudžius įvykius. Tyrinėjimo metu buvo atskleistos kelios spaudoje neparašytos ir į kultūros paveldo registrą neįtrauktos žydų žudynių vietos.

Knygos pabaigoje pateikėme žydų bendruomenių žudynių statistiką Vilkijos getui priskirtuose valsčiuose.

Knygą parengti padėjo daug žmonių. Jiems visiems nuoširdžiai dėkojame.

Rašymo rūpesčiais su mums dalijosi Birutė Vitkuvienė. Jos nuoširdi pagalba gerokai palengvino darbą. Dėkojame Kauno rajono urbanistikos skyriaus vedėjos pavaduotojai Rūtai Černiauskienei už paskatinimą šio tyrimo imtis. Už pagalbą rengiant skyrių apie Lekėčius dėkojame kauniečiui Gintautui Tamulaičiui. Ačiū serediškei Aldonai Vincevičiūtei-Valionienei (dabar gyvena Rumšiškėse), nurodžiusiai iki šiol nežinomą žydų žudynių vietą prie Pieštvenų kaimo, bei jos dukrai Indrei. Už nuoširdžią pagalbą rengiant straipsnį apie Veliuonos žydų Holokaustą dėkojame veliuoniškiui Kaziui Vytautui Mickui bei kraštotyrininkui Stasiui Litviničiui. Nuoširdi padėka mokytojams iš Seredžiaus Margaritai ir Petrui Baršauskams už visokeriopą pagalbą ruošiant skyrių apie Seredžiaus žydų žūtį. Dėkojame ir Skrebėnų kaimo gyventojui Leonui Minialgai už pagalbą aiškinantis žydų sunaikinimą Skrebėnų miške. Ačiū Kauno miesto žydų bendruomenės pirmininkui Gercui Žakui bei jos nariams už pastabas.

Be rėmėjų ši knyga nebūtų buvusi išleista. Jiems tariame nuoširdų ačiū.

Leidinys istoriškai ir argumentuotai pagilins mūsų žinias apie žydų Holokaustą kai kuriuose panemunės miesteliuose.

Autoriai